

WAT BEPAALT DE EUROPESE RICHTLIJN INZAKE HET RECHT OP TOEGANG TOT EEN ADVOCaat?

Vicky De Souter, FOD Justitie, DGWL,
Directie Strafwetgeving

Een korte terugblik

- CPS - studiedag 27 maart 2013
- Europese wetgevende procedure – 3 compromisteksten
- Trialoog: 1 compromistekst (september 2012 – juni 2013)
- EP: akkoord op 10 september 2013
- Raad EU: akkoord 8 oktober 2013
 - Voorbehoud van België
 - Opt-out DK, UK en IE
- Officieel Publicatieblad EU van 6 november 2013
- Omzetting door de lidstaten voor 27 november 2016

Toepassingsgebied *ratione personae* – artikel 2

- Op verdachten of beklaagden in de strafprocedure
 - Startpunt:
 - Vanaf het ogenblik dat zij er door de bevoegde autoriteiten dmv een officiële kennisgeving of anderszins van in kennis worden gesteld dat zij ervan worden verdacht of beschuldigd een strafbaar feit te hebben begaan, ongeacht of hen hun vrijheid is ontnomen
 - Eindpunt:
 - totdat de procedure is beëindigd = totdat definitief is vastgesteld of de verdachte of beklaagde het strafbaar feit heeft begaan
- In lijn met de andere richtlijnen routekaart 'procedurele rechten':
vertaling/vertolking, recht op informatie
- Uitgebreid tot personen tegen wie een procedure tot uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel loopt
 - Personen die in de loop van een verhoor verdachte of beklaagde worden (cfr. art. 47bis, § 5 Sv)

Beperkte toepassing op 'lichte feiten' - art. 2, § 4

"In dergelijke situaties zou het onredelijk zijn de bevoegde autoriteit te verplichten alle rechten te waarborgen waarin deze richtlijn voorziet:"

- "Administratieve inbreuken"

"In sommige lidstaten is een andere autoriteit dan een in strafzaken bevoegde rechtbank bevoegd tot het opleggen van sancties, andere dan vrijheidsbeneming, met betrekking tot relatief lichte strafbare feiten. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn met betrekking tot verkeersovertreden die op grote schaal worden begaan en die kunnen worden vastgesteld naar aanleiding van een verkeerscontrole.

- Feiten waarvoor geen vrijheidsstraf kan worden opgelegd

"In sommige lidstaten zijn bepaalde lichte feiten strafbaar gesteld; het betreft met name lichte verkeersovertreden, lichte overtredingen van algemene gemeentelijke verordeningen en lichte overtredingen tegen de openbare orde. Indien het recht van een lidstaat erin voorziet dat voor lichte strafbare feiten geen vrijheidsstraf kan worden opgelegd, dient deze richtlijn derhalve alleen van toepassing te zijn op procedures voor een in strafzaken bevoegde rechtbank."

Maar de richtlijn is in elk geval volledig van toepassing indien de verdachte of beklagde zijn vrijheid is ontnomen, ongeacht de fase van de strafprocedure



"Recht op toegang tot een advocaat" – art. 3

- **Recht op vertrouwelijk overleg en vertrouwelijke communicatie, inclusief voor elk verhoor door politie, andere rechtshandhavingsautoriteit of rechterlijke instantie**

Verplichting lidstaten om het vertrouwelijk karakter van de communicatie te eerbiedigen (art. 4)

- **Recht dat de advocaat aanwezig is bij het verhoor en er daadwerkelijk aan kan deelnemen**

Geen 'verhoor': de eerste ondervraging, door de politie of een andere rechtshandhavingsautoriteit, waarvan het doel bestaat uit het identificeren van de betrokkenen, het controleren op wapenbezit of andere gelijkaardige veiligheidskwesaties, dan wel het nagaan of een onderzoek moet worden ingesteld, bijvoorbeeld tijdens controles langs de weg, of tijdens regelmatige steekproefsgewijze controles wanneer de identiteit van een verdachte of beklagde nog niet is vastgesteld.

- **Recht dat advocaat de volgende onderzoekshandelingen mag bijwonen: meervoudige confrontaties, confrontaties, reconstructies van de plaats van het delict**

mits nationale recht deze voorziet en aanwezigheid verdachte is vereist of toegestaan



Rol van de advocaat

- Term advocaat:

"Eenieder die overeenkomstig het nationale recht, daaronder begrepen op grond van een door een bevoegde instantie verleende machtiging, gekwalificeerd en bevoegd is om verdachten of beklagden juridisch advies en juridische bijstand te verlenen"

- Deelname aan het verhoor:

"Deze deelname geschiedt overeenkomstig procedures in het nationale recht, mits die procedures de daadwerkelijke uitoefening en de essentie van het desbetreffende recht onverlet laten. Wanneer een advocaat aan het verhoor deelneemt, wordt het feit dat dergelijke deelname heeft plaatsgevonden, geregistreerd door gebruik te maken van de registratieprocedure overeenkomstig het recht van de betrokken lidstaat"



Modaliteiten van het recht op toegang – art. 3, §4

- Ten aanzien van alle verdachten of beklaagden – Algemene 'inspanningsverbintenis':

Algemene informatieverplichting in hoofde lidstaat om informatie ter beschikking te stellen die een effectieve uitoefening van het recht op toegang garanderen (via brochures, internet ...)

- Enkel ten aanzien van verdachten of beklaagden die van hun vrijheid zijn beroofd:

Proactieve verplichting op de lidstaten om de nodige maatregelen te nemen zodat de betrokkene zijn recht op toegang effectief kan uitoefenen, tenzij hij er afstand van heeft gedaan

Bv: aan hand van een lijst van beschikbare advocaten

- Richtlijn belet niet om recht op toegang telefonisch te organiseren voor lichte strafbare feiten ingeval verhoor niet plaatsgrijpt door politie of gerechtelijke autoriteiten



Tijdelijke afwijkingen – Algemene voorwaarden – art. 8

- Dwingende redenen

- Algemene voorwaarden toepasselijk op tijdelijke afwijkingen:

- Proportionaliteit
- Strikt beperkte geldigheidsduur
- Niet enkel gegrond zijn op de aard of de ernst van het feit
- Mogen geen afbreuk doen aan het globale eerlijke verloop van de procedure
- Naar behoren gemotiveerd zijn
- Genomen zijn door een rechterlijke autoriteit of andere autoriteit, op voorwaarde dat deze onderworpen is aan een rechterlijke toetsing
- Geval per geval worden beoordeeld
- Registratie van de beslissing tot afwijking overeenkomstig nationaal recht



Tijdelijke afwijkingen – in functie van het recht

- Tijdelijke afwijking van 'onnodig uitstel' ingeval van geografische afstand waarop betrokkene zich bevindt (art. 3, § 5)

- Niet vertonen, geen onderzoekshandelingen uitvoeren
- Indien mogelijk toegang organiseren via telefoon of videokonferentie

- Tijdelijk afwijken in uitzonderlijke omstandigheden voor zover, gelet op de bijzondere omstandigheden van het val, één of meer van de volgende dwingende redenen zulke rechtvaardigen (art. 3, § 6):

- Ingeval van een dringende noodzaak om ernstige negatieve gevolgen voor het leven, de vrijheid of de fysieke integriteit van een persoon te voorkomen
- Ingeval oorzakelijk optreden door de onderzoeksautoriteiten noodzakelijk is om de voorkomen dat de strafprocedure substantiële schade wordt toegebracht
 - Verhoor zonder advocaat is mogelijk op voorwaarde dat
 - Informatie over zwaarteit is gegeven
 - Verhoor enkel voeren met het opzet de nodige informatie te bekomen voor bereik van het doel waarvoor afwijking is gegeven

- Tijdelijk afwijken recht om derde op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming (art. 5, §3)



Afstand van het recht op toegang - art. 9

- Verdachte of beklaagde kan afstand doen van:
 - *recht op vertrouwelijk overleg*
 - *recht op bijstand tijdens het verhoor*
 - *recht op bijstand tijdens onderzoekshandelingen*
- Mits:
 - *Hem voorafgaandelijk, mondeling OF schriftelijk, duidelijke en toereikende informatie is gegeven over de inhoud van het recht waar hij afstand van doet en de mogelijke gevolgen van de afstand*
 - *De afstand vrijwillig en ondubbelzinnig plaatsgrijft*
- Afstand kan schriftelijk OF mondeling gebeuren + registratie van de afstand overeenkomstig regels nationaal recht
- Afstand moet in elke fase van kunnen worden herroepen
- ! Richtlijn voorziet geen uitzondering voor minderjarigen



“Sanctie” – Art. 12

- ‘Toelaatbaarheid’ van bewijs = al dan niet harmonisering
- Bevoegdheid EU?
- Vandaar:

“Onverminderd nationale bepalingen en stelsels inzake de toelaatbaarheid van bewijs zorgen de lidstaten er in strafprocedures voor dat bij de beoordeling van de verklaringen van verdachten of beklaagden of van bewijs dat is verkregen in strijd met hun recht op een advocaat of in gevallen waarin overeenkomstig artikel 3, lid 6, een afwijking van dit recht was toegestaan, de rechten van de verdediging en het eerlijke verloop van de procedure worden geëerbiedigd.”



Toepassing in het kader van het Europees aanhoudingsbevel art. 10

- Recht op toegang tot een advocaat in de uitvoerende lidstaat
 - Recht op vertrouwelijk overleg en communicatie
 - Recht op bijstand van advocaat tijdens het verhoor
- Recht op de aanduiding van een advocaat in de uitvaardigende lidstaat
 - Bijstand van een advocaat in de uitvaardigende lidstaat
 - Verplichting in hoefde van de uitvaardigende lidstaat om de betrokkene de nodige informatie te verschaffen over de wijze van aanduiding van een advocaat



Andere rechten opgenomen in de richtlijn

- Recht om een derde op de hoogte te laten brengen van de vrijheidsbeneming (art. 5)
 - Minderjarigen: persoon die ouderlijke verantwoordelijkheid draagt, tenzij in strijd met belang van het kind in welk geval andere volwassenen op de hoogte wordt gebracht
- Recht om gedurende de vrijheidsbeneming met derden te communiceren (art. 6)
- Inperking mogelijk op grond van dwingende of proportionele operationele vereisten
- Recht op communicatie met de consulaire autoriteiten (art. 7)



Tot slot – ‘t Sal-duz misschien toch nog niet gedaan zijn...



- Kwetsbare personen (art.13): rekening houden met de specifieke behoeften van kwetsbare verdachten en beklaagden
- Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure – is in onderhandeling (aanvatten dialoog)
- Voorstel voor richtlijn inzake voorlopige bijstand voor verdachten en beklaagden wie de vrijheid is ontnomen, alsook inzake rechtsbijstand in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel – is in onderhandeling (bijna fase algemene oriëntatie van de Raad – dan oriëntatiestemming in het Parlement – dialoog)


